

הלכתא למשיחא בדרה היומי

מסכת יומא

תוכן

1. א. ההיכל מאה על מאה ברום מאה כותל אולם חמש והאולם אחת עשרה כותל ההיכל שש וארכו ארבעים אמה ואמה טרקסין ועשרים אמה בית קדשי הקדשים כותל ההיכל שש והתא שש וכותל התא חמש.....
2. ב. החיצונה היתה פרופה מן הדרום ופנימית מן הצפון מהלך ביניהן ... מהלך לשמאלו ... נותן את המחטה בין שני הבדים ... יצא ובא לו בדרך בית כניסתו ומתפלל תפלה קצרה בבית החיצון.....
3. ג. משנגנו ארון נגנזה עמו צנצנת המן ... ומי נגזו יאשיהו נגזו.....
4. ד. מסתברא כמאן דאמר פנימה שהיא חוצה לו דתנן מלמדין אותו הזהר ...
5. א.

דף נב.

א. ההיכל מאה על מאה ברום מאה כותל אולם חמש והאולם אחת עשרה כותל ההיכל שש וארכו ארבעים אמה ואמה טרקסין ועשרים אמה בית קדשי הקדשים כותל ההיכל שש והתא שש וכותל התא חמש

בש"ת מכתב סופר (ח"ב סימן א) האריך מאוד בענין תבנית בית הכנסת שהוא כתבנית בית המקדש, וכנגד מזבח הזהב ומזבח העולה וכתב שיש בזה כמה מעלות, והתועלת הראשון שבאם יהיה בבית הכנסת לנגד עינינו צורת תבנית הבית הקודש ומזבח הקטורת ומזבח העולה יסייענו לכח המדרמה להעלות זכרון ההיכל הקודש על לבבינו.

תועלת שני דכתיב כי פשעי אני ארע וחטאתי נגדי תמיד כי בראותנו בין עינינו דמות ההיכל הקודש והמזבחות, נבוש ונכלם מעוונותינו אשר גרמו לנו אבדן כל אלה הטובות, ויעורר בלבבינו השתוקקות לבנות בית ה' והיכל קדשו לעתיד כאשר יהיה עת הרצון מאת ה' הטוב...

ההיכל¹, היינו כל שלשה החלקים של הבית האולם והקודש וקודש הקדשים שבנו בני גולה, היה במקום הרחב ביותר מאה אמה על מאה אמה, בגובה מאה.

¹ רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ד הלכה ג

הַלְכָתָא לְמִשְׁיחָא בְדַף הַיּוֹמִי

מסכת יומא

האורך ממזרח למערב כיצד, כותל הבית המזרחי הוא כותל האולם, עוביו חמש אמות והאולם מכותל זה עד כותל ההיכל אחת עשרה אמה.

ההיכל – היינו הקודש – ובו המנורה השלחן ומזבח הפנימי, הכותל רחבו שש אמות ובו השער ותוכו ארבעים אמה.

אמה טרקסין הבדילה בין הקודש ובין קודש הקדשים והיא ספק, קודש ספק קודש הקדשים ולה שתי פרוכות אחת בסוף הקודש, ואמה לאחריה לכיוון מערב פרוכת נוספת.

ומשם מתחיל קודש הקדשים עשרים אמה עד הכותל שעביו שש אמות, התא מאחורי קודש הקדשים שש אמות והכותל מאחורי התא חמש אמות, ויש אומרים² שמאחורי קודש הקדשים היו ארבעה כתלים, זה לפני מזה, וביניהם שלשה מקומות פנויים, מהכותל הראשון עד השני שש אמות כולל עובי הכותל והמקום הפנוי, מהשני להשלישי שש אמות כולל עובי הכותל, ומהשלישי להרביעי חמש אמות כולל עובי הכותל.

רוחב ההיכל מצפון לדרום – עיקר הבנין שכלל את הקודש וקודש הקדשים שבעים אמה רוחב, לפי חשבון להלן – רוחב ההיכל מתוכו עשרים אמה, וכותל שש אמות בין מצפון ובין מדרום, נמצא רוחב שלושים ושתים. ואז תא שש בשני הצדדים, וכותל התא חמש, ומקום הנקרא בעפון מסבה ובדרום בית הורדת המים שלש, וכותל חמש אמות, מצפון וכן מדרום, נוסף על זה האולם שהיה רחבו מאה אמה³, שחמש עשרה אמה מצפון וחמש עשרה אמה מדרום עודף האולם על עיקר בנין ההיכל והוא הנקרא בית החליפות.

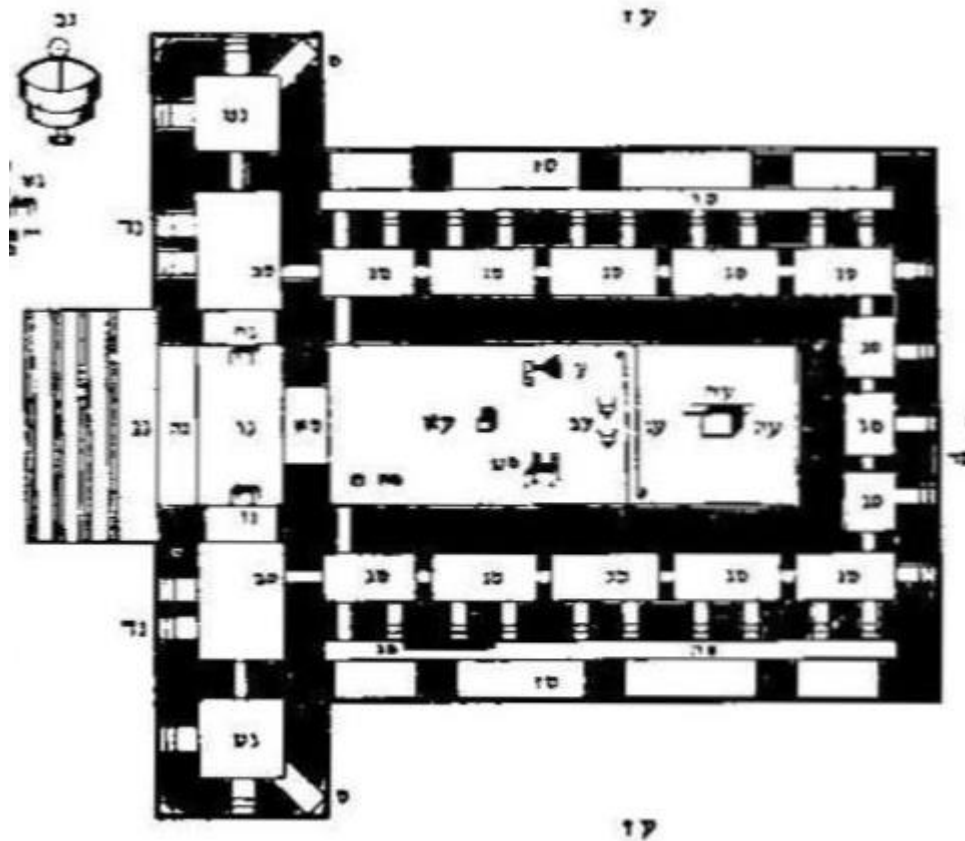
ונחלקו בראשונים העודף של האולם לצפון ולדרום כמה נמשך ממזרח למערב. יש אומרים שנמשך משני הצדדים על פני כל אורך הבית כולו, עד הכותל המערבי של הבית, ועל ידו נעשה כל הבית כולו רבוע של מאה על מאה אמה, וכל אותו המשך האולם שבעפון ובדרום נקרא בית החליפות, והיה תוכו עשר אמות ועובי כותלו חמש אמות.

ויש אומרים שלא היה נמשך ממזרח למערב אלא שש עשרה אמה, כרוחב האולם עם כותלו המזרחי, או עשרים ואחת אמה, כי האולם מצד מערב היה לו גם כן כותל, לפני ההיכל, בעובי חמש אמות, ורק במקום זה היה רוחב הבית מאה אמה, אבל מכאן ולהלן לאורך הבית עד סוף הבנין לצד מערב לא היה רחבו אלא שבעים אמה והוא שאמרו: ההיכל צר מאחוריו ורחב מלפניו ודומה לארי, שנא': הוי אריאל אריאל קרית חנה דוד, מה הארי צר מאחוריו ורחב מלפניו, אף ההיכל כן.

² דעת הרמב"ם

³ ודעת הרמב"ם. ששה כתלים היו לקודש, זה לפני מזה, מכל צד, וביניהם המשה מקומות פנויים, מהפנימי לשני שש אמות, מהשני לשלישי שש, מהשלישי לרביעי חמש, מהרביעי לחמישי – שהמקום הפנוי שבתוכו נקרא בעפון מסבה ובדרום בית הורדת המים שלש,

הלכתא למשיחא בדרה היומי מסכת יומא

בית המקדש

דף נב:

**ב. החיצונה היתה פרופה מן הדרום ופנימית מן הצפון מהלך
ביניהן ... מהלך לשמאלו ... נותן את המחיתה בין שני
הבדים ... יצא ובא לו בדרך בית כניסתו ומתפלל תפלה
קצרה בבית החיצון**

לאחר שהלך הכהן הגדול בדרומו של היכל כמו שנתבאר לעיל דף נא. הגיע אל הפרוכת החיצונה מצד הקודש שהיתה פרופה בדרום כלומר פתוחה על ידי שהיה ראשה כפולה לצד החיצון ונאחזת בקרם של זהב מן הדרום⁴.

⁴ ר"ב פרק ה משנה א ואף על גב דנמצא כשהוא מהלך בהיכל עד שמגיע לפריפה זו שהוא הולך לשמאלו שההולך ממזרח למערב והופך פניו לדרום פונה לשמאלו. ובמשנה ה' דפרק דלעיל כתב הר"ב דכל פינות כו' לא יהו אלא לימין. מ"מ כדי שכשהוא מהלך עם הפרוכת השני בתוך הדביר שנמצא שמאלו עם הפרוכת וימינו מול ארון הקודש. אבל לעשות גם פריפה הראשונה בצפון לא בעו למעבד דכבוד הוא לקדש הקדשים שלא יהיו נפתחים שתי הפרוכות בצד אחד ויהיו עיניו ניזונות מיד מבית קדש קדשים. תוספות יום טוב שם

הלכתא למשיחא בדרה היומי

מסכת יומא

והפנימית מצד קודש הקדשים פרופה כך בצפון. והיה עובר ביניהם עד שהוא מגיע לצפון והיה דוחק באצילי ידיו שלא ישרף הפרוכת⁵. וי"א⁶ שהחיצונה פרופה על כל פני המערב בקרסי זהב ממוזות היכל דרום עד המזוזה שבצפון, וכשהיה מכפילה לאחוריה ע"י הקרסים היה מכפילה מן הדרום.

עד שלא ניטל הארון היה נכנס ויוצא לאורו של ארון⁷. משניטל הארון היה מגשש ונכנס מגשש ויוצא.

כשהגיע לצפון ונכנס מבעד לפרוכת לקודש הקדשים הפך פניו לדרום כדי שתהא ימינו לצד הארון והלך עד שהגיע כנגד הארון ונתן המחיתה של אש בין שני הברדים. ולאחר שניטל הארון וכל ימי בית שני נתנה לאבן שתיה שהיתה שם והיתה גבוה מן הארץ שלשה אצבעות. וחפץ הקטורת שבכף לתוך הפניו באופן שנתבאר לעיל דף מט:

לאחר שעירה לחפניו עובר את הקטרת על גבי הגחלים כמו שיבואר להלן. וממתין שם עד שיתמלא הבית עשן והניח שם הכף והמחיתה ויוצא דרך כניסתו כלומר שמהלך אחורנית מעט מעט בשהיה ובנחת עקב בצד גודל⁸, פניו לארון⁹, ואחוריו להיכל עד שיצא מן הפרוכת.

ומתפלל שם בהיכל אחר שיצא תפלה קצרה שתהא השנה כתקנה, ולא היה מאריך בתפילתו שלא להבעית את העם¹⁰ המצפים לצאתו שמא יאמרו מת בהיכל.

ג. משנגנזו ארון נגנזה עמו צנצנת המן ... ומי גנזו יאשיהו גנזו

⁵ רא"ש מסכת יומא הלכות סדר עבודת יום הכיפורים

⁶ תפארת ישראל – הלכתא גבירתא מסכת יומא פרק ה משנה א ו"כ לשון רש"י ד"ה שתי הפרוכת " פרופות מן הצפון לדרום".

⁷ רא"ש שם מהירושלמי

⁸ מעשה רקח הלכות בית הבחירה פרק ז הלכה ד

⁹ ובסדר אתה כוננת כתוב טמטם עיניו ויצא ואין זה בגמרא אדרבה מתוך הירושלמי משמע שאינו צריך. והכי איתא בירושלמי עד שלא ניטל הארון היה נכנס ויוצא לאורו של ארון משניטל הארון היה מגשש ונכנס מגשש ויוצא. רא"ש שם.

¹⁰ ומכאן ראיה שלאחר שנכנס בהיתר להיכל אין איסור לשהות שם אפילו הרבה, שהרי תפלה זו היתה בהיכל ופשיטא שתפלה זו אין לה שום רמז בכתוב אלא תקנת חכמים היא ואם איתא דכל ששהה לאחר שכלתה עבודתו חייב, הדבר תמוה איך תקנו לכ"ג להתפלל בהיכל דאיכא איסור לאו דביאה ריקנית, אלא ודאי דכל דלא מיחייב משום ביאה תו לא מיחייב אפי' אם ששה שם כל היום כולו. וגדולה מזו נ"ל דאפילו נכנס לעבוד ולא עבד ושהה שם פטור כיון דהכניסה היתה אדעתא דעבודה. משנה למלך הלכות ביאת המקדש פרק ג הלכה יט

הַלְכָתָא לְמִשְׁיחָא בְדֵף הַיּוֹמִי

מסכת יומא

אבן היתה בקדש הקדשים¹¹ במערבו ואבן השתיה שמה וי"א שהאבן היתה במרכז קודש הקדשים וי"א במזרח¹², ועליה היה הארון מונח, ולפניו צנצנת המן ומטה אהרן, ובעת שבנה שלמה את הבית וידע שסופו ליחרב בנה בו מקום לגנוז בו הארון למטה במטמוניות עמוקות ועקלקלות ויאשיהו המלך צוה ונגנוז במקום שבנה שלמה שנאמר ויאמר ללויים המבינים לכל ישראל הקדושים ליי' תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דויד מלך ישראל אין לכם משא בכתף עתה עברו את יי' אלהיכם וגו', ונגנוז עמו מטה אהרן והצנצנת ושמן המשחה¹³ וכל אלו לא חזרו בבית שני.

א. מסתברא נמאן דאמר פנימה שהיא חוצה לו דתנן מלמדיו אותו הזהר ...

ואומרין לכהן הגדול המקטיר הזהר שלא תתחיל מלפניך שלא תכוה¹⁴, ומתחיל ומשליך הקטורת על האש בנחת בידו לפניו במחתה, כדי שתהיה הקטורת קרובה לארון ורחוקה מפניו שלא יכוה, לו שאם מתחיל אצלו נמצא העשן עולה מיד וזרועו נכווה ואינו נותן בבת אחת לצד מערב תחלה הרבה קטורת בצבירה, אלא לצד מערב תחלה מרדד¹⁵ מרקע מעט מעט זה על זה כמי שמרקד את הסולת מעט מעט עד שיעשה צבירה, באופן דשוהה העשן לבא שזוהו הכבוד שיהא שוהה בעבודה ואחר כן עושה כן לכל הצדדים

¹¹ רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ד הלכה א

¹² עיין מדרש תנחומא פרשת קדושים סימן י "ארץ ישראל יושבת באמצעיתו של עולם, וירושלים באמצע ארץ ישראל, ובית המקדש באמצע ירושלים, וההיכל באמצע בית המקדש, והארון באמצע ההיכל, והאבן שתיה לפני ההיכל, שממנה הושתת העולם" ועיי' תוס' ב"ב כה. ד"ה וצבא וכו' שכתבו בשם ריזב"א דהארון היה במזרח קדשי הקדשים יעו"ש ולהלן נד. שאיתא שם דהיו בדי הארון דוחקין בפרוכת יעו"ש וכן איתא במנחות צח: וא"כ משמע כהתוס' דב"ב אמנם התוס' במנחות שם ד"ה דוחקין וכו' כתב דהיה עומד באמצע בית קה"ק והא דדוחקין בפרוכת מעשה נסים ועיי' ברשב"ם ב"ב צט. ד"ה ארון וכו' דמשמע כדברי רבינו יעו"ש (ומש"כ מרן דהכי איתא בברייתא דמלאכת המשכן יעו"ש עיין שם בפ"ז וז"ל אמרת היה נתון בתוך הבית וחולק את הבית עשר אמות על עשר אמות ושני כרובים של זהב היו עומדין על רגליהם בארץ מכותל לכרוב ה' אמות ומכרוב לארון ה' אמות מנין אתה אומר שכיון שהכהנים הכניסו את הארון האריכו הבדים והגיעו לפרכת ונגעו בפתח לפיכך לא נגעלו דלתות בקדשי הקדשים מעולם שנאמר ויאריכו הבדים וגו' עכ"ל ולכאורה משמע מכאן שהיה עומד באמצע וע"ע בתוס' יום טוב יומא פ"ה ובפ"ב דב"ב יעו"ש (וע"ע במד"ר שמות פ"ה דארון של שלמה היה עשר אמות יעו"ש). הר המוריה

¹³ רבינו השמיט ארגו ששיגרו פלשתים מפני שאין לו ענין לדינין אלו וק"ל גם מנו חז"ל כרובים ואש שלא היו בבית שני. מעשה רקח

¹⁴ רמב"ם הלכות עבודת יום הכיפורים פרק ד הלכה א הלכות תמידין ומוספין פרק ג הלכה ה

¹⁵ בן ידיד שם